

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau-onderzoek en boringen aan de
Drostenstraat te Sleen, gemeente
Coevorden (Dr.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2005-31

Groningen
14 april 2005
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Aanleiding voor het archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) aan de Drostenstraat te Sleen zijn de woningbouwplannen op deze locatie. De omgeving van Sleen heeft een hoge archeologische verwachting en daarom is, conform het verdrag van Malta, o.a. een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Sincera De Straat heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht gegeven het IVO uit te voeren.

Ten behoeve van dit IVO werd een bureau-onderzoek verricht tussen 30 maart en 1 april 2005, en een booronderzoek dat plaatsvond op 4 april 2005. Het IVO werd namens ARC bv door drs. ing. G.J. de Roller uitgevoerd.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Sleen aan de rand van de oude dorpskern (afb. 1 en 2). Het gebied is toegankelijk vanuit de Drostenstraat en ligt achter de molen aan de Drostenstraat en tussen de tuinen van de woningen aan de Schaapstreek en de Lottingstraat. Het terrein is in gebruik als gemeentewerf.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/74
Provincie	Drenthe
Gemeente	Coevorden
Plaats	Sleen
Toponiem	Drostenstraat
Kaartblad	17H
Coördinaten	250.278/532.595
Periode	n.v.t.
Type object	n.v.t.
Type bodem	zandgrond
Geomorfologie	dekzand op grondmorene

1.4 Doel van het onderzoek

Het bureau-onderzoek heeft tot doel de bekende gegevens van de locatie en haar omgeving te bundelen om zo de archeologische verwachting beter te kunnen inschatten. Het booronderzoek heeft tot doel om na te gaan hoe de bodemopbouw is, of de bodemopbouw nog intact is en om vast te kunnen stellen of zich hier eventueel archeologische resten bevinden. Hett is een aanvulling op de archeologische verwachting, waarbij de eventueel aanwezige archeologisch interessante lagen zullen worden gekarteerd.

1.5 Werkwijze

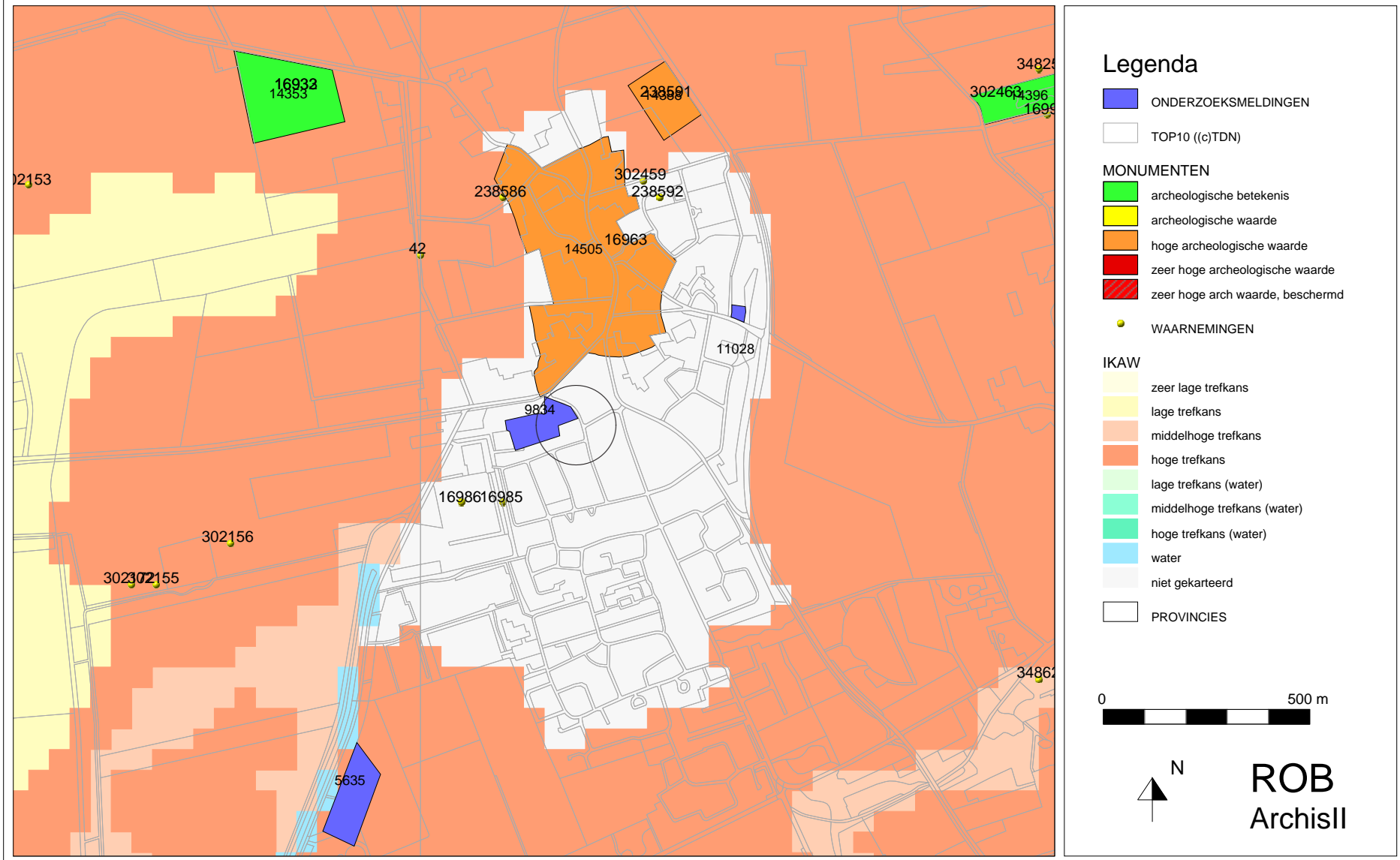
Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein, groot ca. 0,7 ha, in totaal zeven boringen gezet (zie bijlage 3). Doordat het terrein grotendeels was verhard met klinkers, beton en asfalt en in gebruik is als gemeentewerf, kon het oorspronkelijke boorplan niet worden uitgevoerd. Alleen op de onverharde plaatsen konden boringen worden gezet. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van zeven cm.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten. Vervolgens is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De grond uit de boringen met een (deels) intacte bodemopbouw (B-horizont) is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm om eventueel aanwezige archeologische indicatoren op te sporen. Gelet op de verharding en het huidige gebruik van het terrein was een oppervlaktekartering niet mogelijk.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Voor het bureau onderzoek is gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie), de gegevens in Archis (archeologische database van Nederland), de geomorfologische kaart (1:50.000, blad 17 en 18), de

Afbeelding 2 Ligging van het onderzoeksgebied, binnen de cirkel. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek / Archis II, 30 maart 2005.

paleogeografische kaart van Drenthe (Spek 2004), de bodemkaart en de historische kaarten (Geudeke et al. 1990).

De IKAW geeft voor de omgeving van Sleen een hoge trefkans op archeologische resten aan. In Archis zijn een aantal vondstmeldingen in de omgeving en het oude centrum van Sleen opgenomen. Het betreffen:

- een hamerbijl (nr. 42) van het type Muntendam uit de Late Bronstijd – Midden-IJzertijd (voor dateringen zie bijlage 2);
- in het centrum zijn bij de kerk laat middeleeuwse resten gevonden (nr. 16963);
- bij het Kruishaarveld, iets ten zuiden van het onderzoeksgebied, zijn de resten van een midden neolithisch grafveld en vuurstenen werktuigen gevonden (nr. 16985);
- iets verder op (nr. 16986) zijn soortgelijke resten en aardewerk uit het Laat-Neolithicum gevonden;
- een mogelijk urnenveld ligt aan de noordkant van Sleen bij nr. 302459 en nr. 238592;
- in het noordwesten van Sleen is kogelpot aardewerk uit de Middeleeuwen gevonden (nr. 238586);
- in het oosten van Sleen bij nr. 11023 is laatmiddeleeuws geglazuurd steengoed gevonden.
- ten noorden van Sleen in een terrein van hoge archeologische waarde is een ‘Saksische urn’ gevonden uit de Vroege Middeleeuwen;
- op het terrein van archeologische betekenis ten noordwesten van Sleen zijn, bij een opgraving in 1937, nederzittingsresten uit het begin van de jaartelling aangetroffen (nr. 16932, nr. 14353);
- het oude centrum van Sleen staat als een terrein van hoge archeologische betekenis aangegeven omdat het een oud esdorp is en er zich oude bewoningsresten kunnen bevinden (nr. 14505).

De geomorfologische kaart laat zien dat het onderzoeksgebied zich op de grens van een grondmorene (westen) en een rug (oosten) bevindt. De rug is vermoedelijk door het landijs ontstaan en is bedekt met dekzand. Op de paleogeografische kaart staat het gebied als dekzandlandschap aangegeven met een grondwatertrap VI–VII. Volgens de bodemkaart bevinden zich hier moder- en haarpodzolen.

De kadastrale minuut uit 1832 en de historische kaart uit 1850–1855 geven aan dat het onderzoeksgebied zich aan de rand van de bebouwing van Sleen bevindt en nog niet in cultuur is gebracht. De korenmolen aan de Drostenstraat is in 1850–1855 al aanwezig.

Gezien de vele archeologische vondsten in en rond Sleen, is een veldonderzoek door middel van boringen op de onderzoekslocatie zinvol. Hierdoor kan duidelijkheid worden verkregen over gaafheid van de bodem. Er kan worden vastgesteld of de bodemopbouw intact is, waardoor eventuele archeologische resten goed zijn geconserveerd, of dat de bodem in recente tijden is verstoord, door bijvoorbeeld door diepploegen.

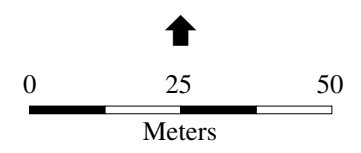
2.2 Bodemopbouw

Uit de boringen komt naar voren dat de ondergrond uit zand bestaat, dekzand van de Formatie van Boxtel. In boring 3–7 bestaat de bovengrond uit opgebracht ma-

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Verhard
- Boorpunt

Afbeelding 3 Overzicht van de ligging van de boorpunten en de verharding van het terrein. Kaart: A. Wieringa.

teriaal. In één boring is een zeer goed ontwikkelde bodem aangetroffen (boring 3) met een A-, E-, B1- en B2-horizont. In drie andere boringen is de E-horizont niet duidelijk herkenbaar, maar betreft het wel een intact podzolprofiel (boringen 4, 5 en 7). Bij boring 6 is er sprake van aftopping, waarbij de A-horizont is verdwenen. Ter hoogte van de boringen 1 en 2 gaat de bouwvoor direct over in de C-horizont (zie bijlagen 1 en 4).

Op het dekzand ligt een in dikte variërende (15–40 cm) bouwvoor. Bij de boringen 3 t/m 7 is er sprake van opgebrachte grond, waarin zich fragmenten puin bevindt. Boring 2 is doorgezet tot 220 cm diepte. Op deze diepte is geen keileem aangetroffen, waaruit geconcludeerd kan worden dat het dekzandpakket ter plaatse dik is.

2.3 Vondsten

Van de boringen met een B-horizont is de grond bemonsterd en met water uitgezeefd over een zeef met een maaswijdte van 2 mm. Boring 7 bevat een archeologische indicator, namelijk verbrand graniet.¹

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Een groot deel van het onderzoeksterrein kon niet worden onderzocht als gevolg van de aanwezige verharding en bebouwing. Hier kan dus niet worden vastgesteld of er sprake is van een intacte bodem met daarin mogelijk archeologische resten, of dat de bodem (deels) is verstoord.

Daar waar wél geboord kon worden, is in vier boringen een intacte bodemopbouw waargenomen (boring 3, 4, 5 en 7). In boring 7 is een archeologische indicator gevonden in de vorm van verbrand graniet. Boring 5 toont een iets afgetopte bodemopbouw en bij de boringen 1 en 2 is de bodem verstoord.

3.2 Aanbeveling

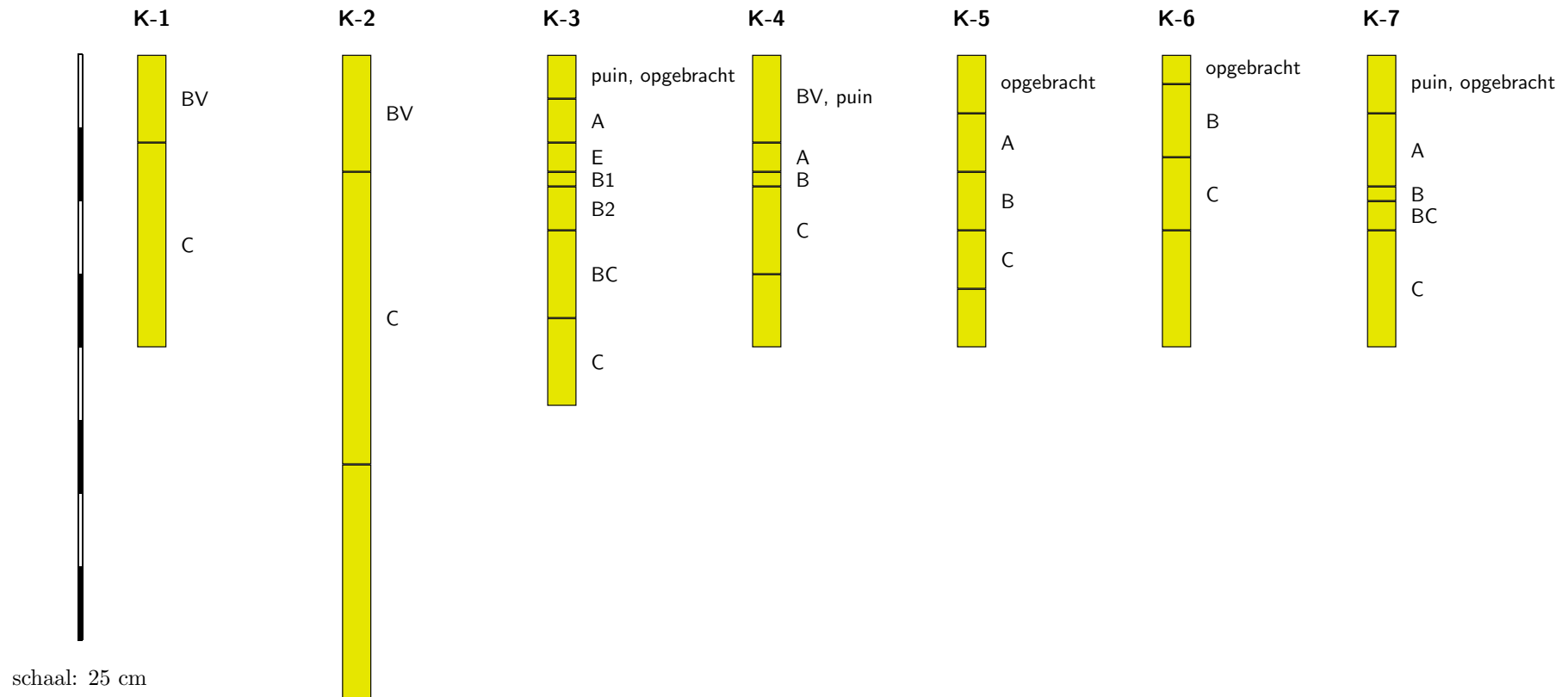
Omdat een deel van het terrein niet onderzocht kon worden, is niet duidelijk in hoeverre de bodemopbouw hier verstoord is ten gevolge van de aanwezige verharding, riolering en bebouwing. Omdat in de meeste boringen een (deels) intacte bodemopbouw aanwezig is en er bovendien een archeologische indicator is aangetroffen, bevelen wij archeologisch vervolgonderzoek aan.

Dit vervolgonderzoek moet antwoord geven op de vraag:

- 1 *Is de bodemopbouw onder de verharding intact?*
- 2 *Bevinden zich onder de verharding archeologische indicatoren?*
- 3 *Wat is de aard en datering van de eventueel aanwezige indicatoren?*

Het vervolgonderzoek kan plaatsvinden in de vorm van booronderzoek. Het kan echter ook als proefsleuvenonderzoek worden uitgevoerd al dan niet gelijktijdig

¹Determinatie specialist vuur- en natuursteen drs. J.R. Veldhuis.

zand, zwak siltig
 A-E bodem horizont
 BV bouwvoor

Afbeelding 4 Overzicht van de bodemopbouw in de raaien.

met het verwijderen van de verharding. Over de te nemen vervolgstappen beslist het bevoegd gezag.²

Literatuur

- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0.* Amersfoort.
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 2 Noord-Nederland 1851–1855.* Groningen.
- Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch geografische studie.* Utrecht.

²Provinciaal archeoloog van Drenthe Dr. W.A.B. van der Sanden. Erfgoedhuis Drenthe. tel: 0592-365555 (alg.).

Bijlage 1 Boorstaten

De diepte is in cm onder maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Zs1 zand, zwak siltig h1 zwak humeus h2 matig humeus

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1	h2	scherp	grijsbruin	bouwvoor
100	Zs1			geel	C-horizont

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	h2	scherp	grijsbruin	bouwvoor
140	Zs1		geleidelijk	geel	C-horizont
220	Zs1			grijsgeel	

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
15	Zs1	h2	scherp	bruingrijs	puin, opgebracht
30	Zs1	h2	scherp	grijszwart	A-horizont
40	Zs1		scherp	zwartgrijs	E-horizont, monster
45	Zs1		scherp	bruinzwart	B1-horizont
60	Zs1		geleidelijk	donkerbruin	B2-horizont
90	Zs1		geleidelijk	bruingeel	BC-horizont
120	Zs1			geel	C-horizont

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	puin, opgebracht
40	Zs1	h2	geleidelijk	bruinzwart	A-horizont
45	Zs1		geleidelijk	bruin	B-horizont, monster
75	Zs1		geleidelijk	geel	C-horizont
100	Zs1			lichtgeel	

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1		scherp	geelgrijs	gele vlekken, grind, opgebracht
40	Zs1		geleidelijk	bruingrijs	A-horizont
60	Zs1		geleidelijk	bruin	B-horizont, monster
80	Zs1		geleidelijk	donkergeel	C-horizont
100	Zs1			roodgeel	roest

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
10	Zs1	h1	scherp	bruingrijs	opgebracht
35	Zs1		scherp	bruinzwart	B-horizont
60	Zs1		geleidelijk	roodgeel	C-horizont, roest, monster
100	Zs1			geelgrijs	

boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
20	Zs1		scherp	grijswit	puin, opgebracht
45	Zs1	h2	scherp	grijswart	A-horizont
50	Zs1		geleidelijk	donkerbruin	B-horizont, monster
60	Zs1		geleidelijk	bruin	BC-horizont
100	Zs1			roodgeel	C-horizont, roest

Bijlage 2 Periodisering

De onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (conform Brandt et al. 1992).

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800–4900 v. Chr.
Neolithicum	5300–2000 v. Chr.
Bronstijd	2000–800 v. Chr.
IJzertijd	800–12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450–1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050–1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden